

Paolom Ebeses tenaol bor bas ngo pen kisao o

¹ Ni Eben Ke Aol Njiseson angal bib hobao sao kam akol bu haruklu aol Paol. Ni Ngaorom obun mbib ora bember peyo mao habur, obun angal bib ebe ngo kam akol biyao aol mao hasao ora. Ngub bisaol nim ini tenaol Ngaoron sem su Ebeses abo ngo bor habur, Eben Ke Aol Njisesol hul ha hayem baeben bor bas ngo eben kakl ka.*

² Naon Ab Ngaor hesa Aorao Aondao Njises Karas kabom ini bor hond hom ha was habur, inin kone bor sub tibaen as ko hareklemin lebi ora.*

Ngaorom nao bor Karas obu obun mbib pone ora njin kisao o

³ Naom Ngaor obu naon Aorao Aondao Njises Karason Ab bor tengiyu ko kaoya kemin ora. Naom Karas obu haru was hayom ol, yu heben bor haki ebeyao sao baeben hambun sao Ngaorom nao bor pone ora naon kone bor sisab bin was hamun ko bisur bu nju haraoklao ora.*

⁴ Mbes ora Ngaorom su ngo nao warisao tomb di nao ngo baeben Karason sem ebe komb bi ora, naon kone bor di obun elol khorob bimi sao oran kang mend nao wi ora hamun ko bember ha peb bu man man bu paesao ora.*

* **1:1:** Bis 18:19-21; Bis 19:1; Oro 1:7; 1 Kor 1:1; Kol 1:1 * **1:2:**

2 Kor 1:2; Kol 1:2 * **1:3:** Ebe 2:6 * **1:4:** Njo 15:16; Njo 17:24; Ebe 5:27; Kol 1:22; 2 Tes 2:13

⁵ Obum mbes ora nao nao baoraomunbur di naol kone ubur, obum mbes ngo tomb di nao bember ha peb bu mao hasao ora. Ngub bubur nao Ngaor obun isi wane ora hamun ko man man bu paesaol, Ngaor obum ngo bisao sao obun mbib ora nen sabisao ub obum Njises Karasom nao bor ngo sao baeben bu haen kisao ora.*

⁶ Ngaor obun Isi kuwis akl bombor ora turi homo kone u haraoklao o nao bor pone ora njisao. Ngub njubur obum nao hond aondao ora homo bisur bu haraoklaong, naom Ngaor obu bor turi homo tengiyu ko kaoya kemin ora.*

⁷ Karas obum nao bu muklbur ora himisaol, Ngaorom nao bor hond hom ha was haraoklao ub nao hayom o bor aondao bu ora wiyao. Ngub wiyaol obun Isin ibao ngo pibisao ndam di naom khorob bismao sao baeben kunaklao ora.*

⁸ Obum nao bor hond homo haraoklao ub nao hayom ol aondao andub ora ngub eben kisao ora. Ngub eben kobur obum naom tangar tangar sao hambun sao oborob ora nen sobaomun ko di, nao bor kone ebe di oborob taol bu njaoraoklao ora.

⁹ Ngub biyaol Ngaor obum mbes Karasom kongon ngo sao baeben bu haen lowao ora kisao ub ora bu hae ka. Ngub bu hael obum ngo nen sabisao ub ora ngo be ol, ngo nen sabisao sao hambun saon wesmbao aondao ora o obu mbes mupang mba hasao o ngubi tomb nao ngo muwale o ka.*

¹⁰ Ngaor obum obun mbib nen sabisao sao ngo ngub yao. Obum mbes hambun sao buklwao

* **1:5:** Njo 1:12 * **1:6:** Mat 3:17; Kol 1:13 * **1:7:** Ebe 2:7; Kol 1:14; Kol 1:20 * **1:9:** Oro 16:25

ko nen sabisao ub il so pind biklaol hambun sao bu paklao tomb, Karasom was hambun sao maomunu maomb bo haklao ko Ngarom mbes man man bu bember peyo haen kisao o ora yao. Ngub yaol hambun sao su bor wiyao sao baeben di yu heben bor wiyao sao baeben di Karasom was maomb bo haklaol, Karas obu hambun sao ngo sao baebenon wesmbao aondao ora haklao.*

¹¹ Ngaor obun mbib ngo nen sabisao ub mbes obum nao ngub bember ha peb bu mao haesao ndal sakl, Ngaorom Karas obum nao obun sem ora mao haen kisao ora. Heneng ora Ngaor obum nim menjao buklwao ko nen soba sin, obum bao wa nao bi biyao ora.*

¹² Pibnao oran nao semom mbes naon kone bor Karas nen sab hakol was bubur men hakol ora bisumndis ngao, Ngaor obum naom ngub bu hamun ko mao hasao ub obu buri pon pae aondao ora hayaol, obu imbi wi aondao ora hayaong naom obu bor aondao bu kaoya ko haemin ora.

¹³ Inim di angal ngo obum heneng heneng ora kisaol pangismi ub, Karason Angal Bib Hobao Sao ndam di ini bu misaol inim Karas obul hul ha ora haroklme. Ngub bimil inim Karas obu haru ora hayem ol Ngaorom nao bor mbes njuklwao kisao ub, obum nao ngo baeben bor Wesao Komb Bi Tangar ndam mbini ngo baeben Ngaoron sem ora hayem ko soweb bi ha peb bisao ora.*

¹⁴ Ngaorom Wesao Ebe Komb Bi ora o ngo njise ub non, obum mabor naon kone bor oborob bimi on was ngo and mao sam sam bu taol bu njerekle

* **1:10:** Kal 4:4; Kol 1:16; Kol 1:20 * **1:11:** Oro 8:28-29 * **1:13:** Ebe 4:30; Kol 1:4-6

on menger ora njisao. Ngaorom mabor nao ora bu mu men muklao tomb, naom obu daol haru haklmao on naon kone bor taol taol nao baomun ko Wesao ngom nao haru was haraoklao ora. Ngub bisaol Ngaor obu buri pon pae aondao ora hayaol obu imbi wi aondao ora hayaong, naom obu bor aondao bu kaoya ko haemin ora.*

Paolom Ebeses tenaol baeben bisur bin ko Ngaor bor kao kalisao o

¹⁵ Nao haeme mbaoli hakl o, nim ngubi tomb ora pango hae ol, inim Aorao Aondao Njisesol hul ha ora habur inim tenaol mendbor Ngaoron sem haeme baebenol di kone u ora hayem ke pango ora hae.*

¹⁶ Ngub pangowaol nim turi aondao ora homobur hor hambunon Ngaor bor tengiyu ko kao kal ha was haruklu ora. Heneng ora nim hor hambunon ini bor kone nao tuwae hond homon sab hakol bubur, Ngaorom ini bisur bin ko kao kal ha was hae ka.*

¹⁷ Nim naon Aorao Aondao Njises Karason Ngaor ngo obu naon Ab buri pon pae aondao ora nda obu bor, ini bisur bin ko hor hor kao kal ha was haruklu ora. Nim Ngaor bor ngo kaklo ub non obun Wesao nda ini bor taol bu njuklao tomb, Wesao ngom ini kone ebe ora taol bu nju Ngaor obu hayao on te di hendeklemin muwalen ko kao kalaklo ora.*

¹⁸ Mende di obum ini ngo baeben bember ha peb bu kor bu ubuklub kobur, obum mbes ini imbi wi aondao ora hareklemin lowao kisao ub

* **1:14:** 2 Kor 1:22 * **1:15:** Kol 1:4 * **1:16:** Kol 1:3; 1 Tes 1:2

* **1:17:** Kol 1:9

inim hobao sao ngon te oborob ora nen sab heneng bubur, inim ngo sao hem aondao bu ora ko turi homo bao hondo hareklemi ko nen sobaklol, obum inin kone bor tiriyo komba pabur bao mao baen ko Ngaor bor kao kalaklo.*

¹⁹ Ngub biyul obun buri ngom hor hambunon nao tenaol Ngaorol hul ha hayom baeben bor aondao bu ora bisur biyao nda ub, obum nao bor hobao sao aondao ora biyaol menger nao mib se ora yao ko ebe hondoklemi ora. Ngub biyaol obun buri bombor ngo nao bor ngo bisur bu hae om was*

²⁰ mbes Karas bor di bisur bu hasao ora. Karas obu pe paesao o Ngaoron buri bombor ngom was obu waki mao enjabur, Ngaorom yu heben obun ki tao nan mao beraesao ora.*

²¹ Ngub bisaol Karas obum mbini Seran sem maomb bo haraoklao wesmbao aondao haroklme baeben di, mbini Seran kang baebenon i bor ung mao baroklme aondao haroklme baeben di, mbini kho semon wesao aondao buri palo haroklme baeben di, mbini imbi wi haroklme baeben di, ngo baeben hambun men mbaraoklao ora. Heneng ora obum su ngo bor ngubi tomb nao hayom aeben anga tomb mbini imbi wi aondao hayem baeben di ora men bayaol, obum mabor su tangar wen pange uklao tomb imbi wi aondao wen haklemi baeben hambun di ora men mbaklao.*

²² Mend di Ngaorom Seran sem di hambun sao ora Karasom obun aongao ma bor was hala

* **1:18:** Ebe 4:4; Kol 1:12 * **1:19:** Kol 1:11 * **1:20:** 2 Kor 13:4;
Kol 2:12; NjuS 1:3 * **1:21:** Kol 1:16; Kol 2:10

mhaen kisao ora. Ngub bubur kisaon Karas obu Ngaoron sem hambunon wesmbao aondao ora haen kobur, hambun sao Ngaoron wiyao sao baeben Karas obum was maeb ha maomb bo haen kisao ora.*

²³ Ngub bisaol Ngaoron sem hayem baeben Karason toklo menger ora hayem ka. Ngub hayem ol obum Ngaoron sem baeben haeme ndarukl o bor di su hambun bor obu ora ha ngabur, obum Ngaorom su di hambun sao warisao sao baeben maeb ha ngayao ora.*

2

Nao pe pae non bi hasmaol Ngaorom nao Karas hesa mao enjaesao o

¹ Mbes inim khorob was bam bam bubur ini khorob bimi tenaol ora hasmi. Ngub bismil inim ngo bu hasmi saom ini ora pe pareklemin lisaol pe pae non bi ora hasmi.*

² Mbes ngo tomb inim su ngo bor khorob was bam akol bu habur kismín, inim Seran semon maomb bo haraoklao aol aondaon angal pangobur obu taol mi po hasimndis ka. Ngub bismi o ngubi tomb Seran ngom tenaol mendbor Ngaorom bibaebe keyao ub nao bi tuwaroklme baebenon kone bor honda bereme ora.*

³ Naom mbes mbini tenaol ngo baeben daol maomunu hasmao tomb naon kone bor heb homo khorob bismao sao bao was wisao, naom di khorob ngub was bisumndis ka. Naom mbes

* **1:22:** Mat 28:18; Ebe 4:15 * **1:23:** Oro 12:5; Ebe 4:10; Kol 1:18

* **2:1:** Kol 1:21; Kol 2:13; Kol 3:7 * **2:2:** Njo 12:31; Ebe 5:6; Ebe 6:12; Tat 3:3

naon kone bor khorob bismao sao ngo wisao ub was bu habur, naom naon songolom heb homo bi kisao ub naon mbib nen sabismao ub was bu hasumndis. Ngub bu hasumndis ol mbini tenaol mendbor mabor ke khorob ora hondokl-bur hayem ub nao di ke khorob ngub handaeb se hasmao ora.*

⁴⁻⁵ Heneng ora naom khorob ngo bu hasmao saom nao pe pamun lisaol, nao ora pe pae non bi ora hasmaol nao pe pae menger ora hasumndis ka. Ngub bisumndis o Ngaorom nao hond aondao bu ora hom hakol bu, obum nao hem aondao ora ko naol kone ubur, obum Karas mao enjaesao tomb nao di obu hesa haru mao enjaesao ora. Heneng ora ngub bisaol Ngaor obum tenaol hond aondao ora homo haraoklao ub ini di bu misao ora.*

⁶ Ngaor obum nao ngub Eben Ke Aol Njises hesa haru mao enjabur kisaon, obum Karas yu heben bor mao baraesao tomb nao di Karas hesa haru mao baraesao ora.*

⁷ Nao Eben Ke Aol Njises haru was hayom ol, Ngaorom ngo bisao sao obum nao bor aondao bu hond homo kone waoraoklao ub mabor tenaol mendbor hambunom handam aeben aeben bin ko bisao ora.*

⁸ Obum ngub hond homo bisur biyao. Inim Karasol hul ha haroklmel Ngaorom ini bu misao ora. Obum ngub ngo bisao sao inim inin mbib inj bismi ka. Ngub inj, Ngaorom ngo sao ini bor pone ora njisao.*

* **2:3:** Kol 3:6 * **2:4-5:** Luk 15:24; Luk 15:32; Bis 15:11; Oro 6:13;
 Ebe 2:1 * **2:6:** Kol 2:12 * **2:7:** Ebe 1:7 * **2:8:** Njo 4:10; NjuS 6:4

⁹ Pangeklem. Obum ini bor pone ora ngo njisao sao inim Ngaorom kongon mend bimi on sokl di mend inj njisao ora. Aoh, obum ini bor pone ora njisaol, ini ngo haklon mondom nim nao mbib was oborob bu haruklul njisao ko kaoya nao lao ora.*

¹⁰ Ngub inj, Ngaor obun mbib Eben Ke Aol Njisesom naom Ngaorom nen sabeyao ub was bu hamun ko nao tenaol ka tangar mao haen kisao ora. Ngub bisaol Ngaor obum mbes ora naom hambun sao oborob obum nen sabeyao ub was bu hamun ko nao bor kone ebe ngo taol bu njuklbur man man bu paesao ora.*

Karasom aol sem kab mend sem bombor sen kisao o

¹¹ Ini Tenaol Sem Tangar o hakl o, mbini Nju semom mbinin mbib soweb bi ha songol pe habur, mbinim ini Tenaol Sem Tangar ngo hayem baeben bor mbini songol nao pe hae sem, Sem Tangar hayem ko imbi karu wismi ora. Ngub bismil ini ngo baebenom mbes khorob was bu hasmi ub ngubi tomb aokl hemen ha nao bibaebe ora.*

¹² Inim mbes ngub hasmi tomb Karas obu di enderael haen ora habur, ini Nju sem baeben hasmi ol di nao ebe ini di armend hob mu ora hasimndis ka. Ini ngub ora hasmi tomb Ngaorom mbes mbini Nju sem bor, nim ini bu muklwao ora kisao ub di mbini bor was ngub bu haraoklao o, ini ngo baebenom Ngaor obum ngo bu haraoklao sao nao hende armend ora tangar sao kon u hasimndis.

* 2:9: 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9

* 2:10: Tat 2:14

* 2:11: Ebe 5:8

Inim mbes sun tenaol ora bao hasimndis aeben anga tomb, inim mabor nao bor hobao sao ora mend buklaol saol ko menjao hondo ha di nao bismi ora. Inim ngub habur Ngaor obu hayao ub di nao hende ora hasimndis ka.*

¹³ Ngub hasimndis ol inim mbes ngo tomb Ngaor enderael haen ora hasmi o, ngubi tomb ini hambun Karason ibaom ini Ngaor obu hayaol teb so ora kemi pisao ora. Eben Ke Aol Njises obum ini haru was habur obum ini Ngaor hayao teb sol hareklemin kisao ora.*

¹⁴ Karas obu naom sub sowa pa as ko haklmao on te ora hayao. Mbes mbini Nju semom Tenaol Sem Tangar songol nao pe hae hasmi baeben hesa saond bi men koro was hasmi ora. Ngub bismil ngo bismi saom mbini Nju sem hesa ini Tenaol Sem Tangar kab saond paeb mbukl mi mi bi non bi bor ha ha bismi ora. Ngub bismi o Karas obun toklom saond paeb sao mbukl mi mi bi menger ngo hasmi ub kobaolu bowes bin kobur, obum Nju sem hesa Tenaol Sem Tangar songol nao pe hae ngo baeben kab maominin kobur sem bombor mao saesao ora.*

¹⁵ Obum ngub bubur kisaon Nju semom man mbes pange ko hasmi baeben di, obum angal mendbor ngo sao ngo sao bibaebe ke wisao ub di, mbuk waeb bor man mbes pange ngo wisao baeben hambun ora tuwa bao waesao ora. Ngub bisaol obum ngo bisao sao aol sem kab paolismi o, obum nao maomunu haklmao darukl o bor haru was haklbur sem bombor ora mao saesao, naom

* **2:12:** Oro 9:4; Kol 1:21; 1 Tes 4:13 * **2:13:** Kol 1:20 * **2:14:** 1 Kor 12:13; Kol 2:14

tenaol hambun bor turi was homo kone bombor ub was u hamun ko bisao ora.*

¹⁶ Karas obum is pe kowal bi bor ngo himisao ub obum tenaol ngo sem kab hasmi nda waki maominin kisao ora. Ngub bubur tenaol hambun ora is bomboron toklo non bi men mao korabur Ngaor hayaol kemi poklbur himisao ora. Njises obum is pe kowal bi bor ngo himisao tomb obum tenaol sem mende bor saond bi sao ha ha bimi kone ngubi ora mu tuwaesao ora.*

¹⁷ Ngub bisaol Karas obu ibisao tomb di angal ngon obum Angal Bib Hobao Sao mend ngub kisao. Inim ngubi tomb non tenaol mende hond homo kone wi wi bubur, kone bombor ub was wi wi bu haklwaebe ora kisao. Ngub bisaol obum Angal Bib Hobao Sao ngo kisao o, ini Tenaol Sem Tangar Ngaor hayaol teb sol nao pe enderael hasmi baeben di, mbini Nju sem Ngaor hondo hasmi baeben di tenaol hambun bor angal ngo kisao ora.

¹⁸ Karas obum Wesao Ebe bombor ora ndam ini Tenaol Sem Tangar di nao Nju sem di nao hambun maomunu naon Ab Ngaor hayaol paomun ko harer kare pakaesao ora.*

Nao Karas tenaol baeben Ngaoron and menger hayom o

¹⁹ Ngub bisaol ini Tenaol Sem Tangar baebenom ini obo hae non bi haroklme nda ub, ngubi tomb non waki inin su nao wi non bi menger ngub nao haklemi ora. Ngub inj, ngubi tomb non ini di Ngaoron sem baeben hesa

* **2:15:** 2 Kor 5:17 * **2:16:** Kol 1:20; Kol 1:22 * **2:18:** Ebe 3:12

maomunu sem bombor ora habur ini Ngaoron sem ora hayem ka.*

²⁰ Aoh, heneng ora ini di nao hambun Ngaor obun and non bi hayom ol, nao Ngaoron angal bib hobao sao kam akol bu haroklmao baeben hesa man mini aol mbes hasmi baeben kab non nao and ngon pinj menger ora hayom. Ngub hayom ol Eben Ke Aol Njises obu bombor o and pinj* ngon tao tao aondao hobao sao oran obu ora yao.*

²¹ Heneng ora Karasom ini and ngon kao kind-bar di ngo sao baeben menger hayem baeben, obum obu hesa kimb bu pelen keyao ora. Ngub bubur Ngaor obum and ngo aondao bu and sam sam bin bu mib bi was hayaol, and ebe komb bi ngo Aorao Aondao obun ora yao.*

²² Menger bombor ngub was mubur ini di Karas hesa kimb bu ora hayem ol, Ngaorom ini Karas tenaol baeben hesa maomunu hareklemin lao ora. Ngub buklaol ini Ngaor obun and non bi ora haklemil, Ngaor obun Wesao Ebe nda and ngo bor haen lao ora.*

3

Paolom nim Tenaol Sem Tangar bor Angal Bib Hobao Sao kao kaloklbur hae kisao o

¹ Ni Paol ora hae. Nim ngo kakl sao baeben nen sabobur ini Tenaol Sem Tangar hayem baeben bisur biyu ndal ora mbinim ni kalabus mao

* **2:19:** Ebe 3:6; NjuS 12:22-23 * **2:20:** Mat 16:18; 1 Kor 3:11

* **2:21:** 1 Kor 3:16; Ebe 4:15-16; Kol 2:19 * **2:22:** 1 Pit 2:5

palaesmil, ni Eben Ke Aol Njiseson kalabus non bi ora hae.*

² Mende di nim ini bor hond homo bisur bun ko, Ngaorom ni hond homo bisur aondao ora bisao ub inim ora pangismi ko nen sobakl ka.*

³ Heneng ora mbes Ngaoron angal ngo mupango ora wisao o, nim bas ngon pibnao waeb buwe bor angal kang ngo kowe ub Ngaorom ni bor kao njisaol pangowao ora.*

⁴ Nim ini bor bas ngo waeb bu eben kakl ub inim bas ngo bor wiyao sao oborob ora hondoklemi tomb, mbes Karason angal mupango wisao baeben hambun nim ora hondobur nen sobaklo ub inim di ebe hondoklemi ora.

⁵ Mbes hor hambunon ora Ngaorom obun angal mupango wisao ngo nao kao paesao ora. Ngub bisao o ngubi ora tomb non Ngaorom obun Wesao Tangar Aondao ndam, nao angal bib ebe kam akol bimaol aol baeben hesa obun man mini aol hayem baeben kab bor, angal hambun sao kowes bi ngo wisao sao baeben bao kao pa kao njaoraoklao ora.

⁶ Ngub kao njaoraoklaol angal ngo mupango wisao on ngo ora yao ka. Angal Bib Hobao Sao ora ngom ini Tenaol Sem Tangar hayem baeben nao Nju sem Ngaoron sem hayom baeben hesa mao maomaonaomun kobur, obum nao tenaol is bomboron toklo non bi men koren kisao angal nda ora mupango wisao. Ngub bisaol Ngaorom Eben Ke Aol Njisesom nao Nju sem baeben bu mu nao bor hambun sao bisur bin ko man man bisao

* **3:1:** Ebe 4:1; Pil 1:7; Pil 1:13; Pilm 1; Pilm 9 * **3:2:** Kol 1:25

* **3:3:** Ebe 1:9-10; Kol 1:26

ub, ini Tenaol Sem Tangar ngo baeben bor di nao hambun bor ora ngo bu hae o ka.*

⁷ Ngaorom obun mbib ora nim angal bib hobao sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalam akol bu han ko mao hasao ora. Ngub mao habur kisaon nim obun kongon ngo buri palobur ora bu han ko, obum obun buri di taol bu nju ni buri mao palaesao ora.*

⁸ Ni oran tenaol Ngaoron sem aondao hobao sao ngo ham ebeyem baeben haenbur ni kang ndi nao mini ora hae. Ngubi hae o obum ni hond aondao ora homo obun buri ni bor taol bu njubur, obum ni Tenaol Sem Tangar hayem baeben bor angal bib hobao sao ngo kao kalo han ko mao haesao ora. Angal bib hobao sao ngo Karasom nao bor hobao sao hambun sao nju haraoklao sao ora yaol, tenaolom ndi nao manakl birib se ora yao.*

⁹ Mbes Ngaorom hambun sao warisao tomb, obum pibnao oran obun kone bor nen sabisao ub mabor buklao sao baeben hambun sao kowes bu win kisaol, mbes ngo tomb obum nen sabisao sao hor hambunon kowes bu mba bao was hasao ora. Ngub bisao o ngubi tomb obum nen sabisao sao ngo kowes bu wisao sao baeben obum ngo sao ngo sao buklao ko, nim tenaol hambunom pangen kao pa kao kalo han ko ni mao hasao ora.*

¹⁰ Heneng ora mbes obum ngub mupango win kisao o ngubi tomb Ngaor obun sem baebenom, Ngaor obum hambun sao oborob ora ngo nen

* **3:6:** Ebe 2:13; Ebe 2:16-19 * **3:7:** Kol 1:23; Kol 1:25 * **3:8:**
 1 Kor 15:9-10; Kal 1:16; Ebe 1:7 * **3:9:** Oro 16:25

sabeyao sao baeben, yu heben bor angal mini wesao haeme baeben hesa mbinin maomb bo haroklme baeben kabom henden bu haklemi ora.*

¹¹ Ngub buklemil mbes ora Ngaorom naon Aorao Aondao Eben Ke Aol Njises obum ngo sao baeben hambun sao bu haen lowao ko nen sabo man man bu paesao ora.

¹² Ngub bisaong naom pakl homo kone taol taol nao bi Karas obu Ngaor hayaol pokl pe harer ora yaong, naom Karas obul hul ha habur Ngaor hayaol mbin ora.*

¹³ Pangeklem. Naom ngub ora bukmaol nim ini bisur bu hae ol ke ngo hondo hae o nim inin imbi aondao bu ora win ko bu haeng, inim ngo sao hondobur inin kone bor makl homo hom paen nao haklwaebe ora ko kao deb deb bi ka.*

Karasom ini hond homo kone aondao bu ora u hayao o

¹⁴ Ngub nen sabobur nim nao Ab Ngaor bor tumu karu dombes ubur obu bor kao kalo haruklu ora.

¹⁵ Ngub biyul nao Ngaoron sem baeben hambun, yu heben tenaol baeben di sun tenaol baeben di nao ngo baeben hambun bor Ngaorom obun imbi karu wiyao ora.

¹⁶ Ngub beyaol nim Ngaorom ini bisur bin ko obu bor ngub kao kalaklo. Ngaor obun buri aondao oram obun Wesao Ebe Tangar ora nda inin kone bor honda haen lao tomb, Wesao ngom

* **3:10:** Oro 11:33; 1 Pit 1:12

* **3:12:** Njo 14:6; Oro 5:2; NjuS 4:16

* **3:13:** Kol 1:24

ini hul ha saor peyo hareklemin buri mao palaen ko kao kalaklo ora.*

¹⁷ Mende di inim Karasol hul ha haklemi tomb obum inin kone ndaon bor honda haen ora ko nen sabobur di Ngaor bor kao kalaklo ora. Nim ngub kao kaloklwao tomb inim Karasol kone u haklemi ub, aondao bu ora obul ha hul peyo pi pen ora hareklemin ko kao kalaklo ora.*

¹⁸ Mend di ini abo ngo hayem baeben di mbini Ngaoron sem hayem baeben hambun di ini ngo baeben hambunom, Karasom tenaol hambun bor hond homo aondao bu ora kone u haraoklao ub obun kone aondao pone saoll ora yu ora bor di, unu ora bor di, umu ora bor di, ana ora bor di, su tenaol hambun paoleyem baeben bor pu ngae ora yaol, inim ngo sao oborob ora nen sabeklemin ko nim Ngaor bor kao kalaklo ora.*

¹⁹ Heneng ora Karasom tenaol hond homo aondao bu ora kone u haraoklao ub nao tenaol henengom nen sabokl buwaeb se hayem o, inim nen saboklemi baeben ub mend nen saboklemin ko Ngaor bor kao kalo haruklu ka. Inim ngo sao oborob ora nen saboklemi tomb, Ngaor obu hayao bor hobao sao hambun sao aondao bu ora wiyao ub inin kone bor di aondao bu tumbi haen ora honda win lao ora.*

²⁰ Ngaoron burim naon kone ndaon bor buriyab ora bisur bu habur, obum nao bor hambun sao bisur bu hayao ub aondao bu ora buklaol. Ngub buklaol naom ngo sao ngo sao bibi lomao ub hesa naon kone bor turi homo obum ngo sao

* **3:16:** Kol 1:11 * **3:17:** Njo 14:23; Kol 1:23; Kol 2:7 * **3:18:** Kol 2:2 * **3:19:** Kol 2:10

bibi buklaol ko nen saboklmao ub kab was inj, obun mbib hambun sao naom bibi nao lomao sao haki di pone wina ora buklaol.*

²¹ Ngub buklaol nao Ngaoron sem hambunom Eben Ke Aol Njises obu hesa haru ora hayom ol, Ngaor obu buri imbi wi aondao ora hayao ub, ngubi tomb di ma ora bor di hor hambunon tenaol hambunom henden muwalam aeben aeben bukmaong, naom Ngaor obu bor kaoya kao ha was haemin ora. Heneng ora.

4

Nao Karason tenaol baebe obun toklo non bi hayom o

¹ Nim Aorao Aondaon angal bib hobao sao kam akol bu haruklul mbinim ni kalabus mao palaesmi o, ni Aorao Aondaon kalabus non bi ora hae ka. Ni ngub habur Ngaorom nao bisur buklaol ko ngo kakl ub heneng ora kandal, nim ini bor ngub ora bibaebe ko kao deb deb bing, Ngaorom ini pibnao ubuklub ko kor bisao tomb obum inim ngo sao ngo sao buklemi ko nen sabisaong, obum hem nao ken ub obum inim ngo beklemin ko nen sabisao ub oborob was bu haklwaebe ora.*

² Inim tenaol hambun bor ini kang nao hobao sao dimb non bi ora men korobur, mbini bor sub was ham ham bibaebe ora. Ngub bubur lemin mendborom inin kone bor kho mao sae sao mend buklemi tomb di, ngub bin bao wabur mbini bor pe nao bibaebe ora. Ngub inj, tenaol hambunom inim tenaol mendel kone u hayem ub henden, ini

* 3:20: Kol 1:29

* 4:1: Ebe 3:1; Kol 1:10

haki haki mende bisur bi bi was bu haklwaebe ora.*

³ Wesao Aondao Tangar ndam nao bor tenaol hambun bor turi was homo kone bombor ub was u hamun ko, kone ebe ngubi taol bu njisao ora. Ngub bisaol kone ebe ngo njisao om nao tenaol hambun yam sao tong bombor bu munu tanga paesaol, nao hambun turi hom hom bu sem bombor ora hayom ka. Ngub beyom ngao inim kone ebe ngubi hondla nao bin inin kone bor bao win was habur bu haklwaebe ora.*

⁴ Nao di ngub toklo bombor menger ora hayom ol Ngaoron Wesao di bombor ora yao. Ngub yaol menger bombor ngub was mubur, Ngaorom ini kor bu ubuklub kisao ub ini di nao hambunom hobao sao bombor ora ngo hondo hamun ko ubuklub kisaol, naom ngo ora hondo hayom.*

⁵ Naon Aorao Aondao obu di bombor ora hayaol, naom hul ha haklmao ub di obu bomborol ora hul ha haklmao. Aoh, naom mbabtas bukmao ub di obu bomboron Wesaom ora buk-lao ka.*

⁶ Mend di Ngaor obu bombor o tenaol su hambun bor paoleme baeben di nao hambunon Ab Ngaor ora hayao. Obu tenaol hambunon Aorao Aondao ora hayaol, obum tenaol hambun hayom darukl o bor ha ngabur mbini hambunom obun kongon bin ko buri mao palayao ora.*

⁷ Mend di Karas obun mbib nen sabisao ub obun buri aondao ora nda nao bor taol bu njisaol, obum ngo bisao ub nao hambunom obun kongon

* **4:2:** Kol 3:12-13 * **4:3:** Kol 3:14-15 * **4:4:** Oro 12:5; Ebe 2:16; Ebe 2:18 * **4:5:** Njo 10:16 * **4:6:** 1 Kor 12:6

armend sisao oborob ora ngo bu haroklmao nda
ub bu hamun ko bisao ora.*

⁸ Ngub bisaol Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke
wiyo.

Obun saond bi baeben hambun ora men mba

Buri nao pale demi ora men mao koraesao.

Obun saond bi aondao ngo baeben ngub ora men
mba

Tenaol hambunon el so oral kemi yin pisao.

Ngub bubur kisaon obum aol mendbor bor

Obun buri mundub mundub bi taol bu kaolaokl
pisao

ke wiyo ora.*

⁹ Angal yu bor pisao ke ngon te asub wiyo ko
pangeyem? Obum yu bor was inj pisao ka. Ngub
inj, obum pibnao oran su ngo bor ibisao ora.
Ngub bisaol obum ngo ibisao ub nao obokl bisaon
obum waki yin di nao pokl bisao ora.*

¹⁰ Ngub bisaol aol enjo su ngo bor inin ibisao ngo
obum was waki yin di pisao ora. Obum yu saohar
ndaon nan ora bor pisaol, obum ngo pisao ub su
u kowes bisao haki bor di su hambun bor maeb
ha ngaklbur ora pisao.

¹¹ Aol bombor ngo obum was tenaol hambun bor
obun buri mundub mundub bi taol bu kalisao
ub obum ngub taol bu kaliaso ka. Obum aol
mendbor Ngaoron angal bib ebe kam akol bimi
aol mao ha peb bisao. Obum aol mendbor di
obum wen buklaosao baeben kao dund bimi aol
mao ha peb bisao. Obum aol mendbor di su
tangan tangan bor angal bib hobao sao nda kao
kalam akol bu haen ko mao ha kimb bisao. Obum

* **4:7:** Oro 12:3; Oro 12:6 * **4:8:** Kol 2:15 * **4:9:** Njo 3:13

aol mendbor di mbinin and te sisao angal bib ngo kao kalo haen ko maeb haraoklao aol mao ha peb bisao ora. Obum aol mendbor di angal bib ebe ngo kao dund bimi aol mao ha peb bisao ora.*

¹² Nim ngo kakl ub Karasom nao Ngaoron sem hambun bor pone ora bisur bubur, naom obun kongon oborob ora bu hamun ko buri ngub taol bu njisao ora. Ngub bisaol Karas obum ngo bisao ub obun toklo non bi obun sem andub ora and sam sam bin ko bisao ora.*

¹³ Naom Ngaoron kongon ngo ngub bam aeben aeben bubur, nao hambunom kone bombor ub ora ubur Ngaorol hul ha haemin ora. Mend di naom kone bombor ub ora ubur naom Ngaoron Isi ora ndam bu haraoklao sao di hondoklbur ora haemin. Naom ngub buklmao tomb nao aol aondao kon wi non bi ora habur Karas obu non bi ora haklmao.*

¹⁴ Ngub haklmaol naom mbes hasumndis ub waki nongnas kon nao wi men kor pae nao haklmao ora. Ngub inj, aol man kho tangar buwaloklme mendborom tenaol maobowam akol bu mbinin man kao kaloklbur kao deb deb bimi nda ub bukleml, ib kunja bor posabsu aondao ora ebeyao tomb ib taokaoll mend tangar maon nan was taokl puklao nda ub mbini ngo baebenom di inin kone bor ngil ngaol mao kaklbur inin kone bor posabsu sao maon nan was lao hokl peb bin lemi o bukl buwaklemi ora.*

¹⁵ Ngub inj, naom tenaol hambun hond homo kone ubur naon angal lomao sao di heneng was ko haemin ora. Naom ngub buklmao tomb nao

* **4:11:** 1 Kor 12:28

* **4:12:** 2 Tim 3:17

* **4:13:** Kol 1:28

* **4:14:** 1 Kor 14:20

aol aondao kon wi non bi ora habur, nao toklo menger ora haklmaol naon wesmbao menger Karas obu hayao ol kimb bu pelen haklmao ora.

¹⁶ Wesmbao ngo obum nao hambun obun toklon ki aongao di el wil di ngo sao hakl men mao ingiyabur, nao hambun toklo bombor men mao kora maomb bo hayao ora. Ngub beyaong nao toklo ngon ki aongao di el wil di ngo sao hakl menger hayom baebenom, toklo bomboron kungubom sao kimb bu kimb bin habur mende bisur bi bi bu haemin ora. Naom ngub bu haklmaol nao ki aongao di el wil di ngo sao hakl menger ngo hayom baebenom, naom bib se haklmao ub naom kongon armend sisao bimao nda ub bukmao tomb naom toklo bombor ngol kimb bin ora haklmao. Ngub bubur naom mende hond homo kone wi wi bu haklmaol, tenaolon toklo is bombor menger ngo aondao bu ora and sam sam bubur buri ora and soklao.*

Karas tenaolom kone ka tangar wibaebe

¹⁷ Ngub buklaong nim ini bor Aorao Aondaon angal ukl bombor ora mend buriyab ora bao kao njun ka. Pangeklem. Tenaol Ngaoron man nao pange baebenom bu haroklme nda ub inim ko mende nao bibaebe ora. Mbini ngo baebenom kon nao wi ora habur nao hobao saon was hem ko nen sabo haroklme.*

¹⁸ Mbini ngo baebenon kone bor buri han hul non bi ora haroklmel, mbinin kone bor em hundur aondao ora wiyaol hambun sao oborob nen nao sobaeb se ora haroklme. Ngubi ora

* **4:16:** Ebe 1:22; Ebe 5:23; Kol 1:18 * **4:17:** Oro 1:21; 1 Pit 1:14

haroklmel mbinim hambun sao oborob ora kone kimb bukl buwabur, Ngaor obu hayaol mbini haeben mao saen ko di pokl buwaroklme ora.*

¹⁹ Mbini ngo baebenom khorob was bu haroklmel mbinim khorob menjao menjao sakl poloklme ub bu haeme tomb di, mbinim sakl kang ora di nao pole elom elom bubur bao was bimi ora. Mbinin kone bor di oborob bimi sao kang mend nao wiyaol, khorob tangar tangar ubi andub ora bam aeben aeben bu aondao bu aebenol hon mam mam bu, bu haroklme ora. Ngub bu habur lomen mbini ngo baebenom khorob bimi sao baebenon bombor sao ora mend baondib pa nao bin hambun sao ora bu haroklme ora.*

²⁰ Ngub bimi o inim Karason angal bib ebe nda pangismi tomb inim khorob ngo sao bu haklwaebe ke inj pangismi ora.

²¹ Ngub inj, ini ngo baebenom Karas hem ko taol mi pobur inim obum bu hasao sao ora pangismi ka. Pangeklem. Mbini ini bor angal ngo kao njismi baebenom Njiseson angal bib ebe nda heneng was kobur kao nju hasmi ub di, hambun sao ini bor oborob ora kao njismil pangismi ora.

²² Ini tenaol ngo baebenom kone mbes pange o bao u hasmi tomb inim khorob was bu hasming, ngubi tomb kone mbes pange ngubi tuwaklwaebe ora. Inim mbes ngo tomb tangar tangar sao heb aondao ora homo ngub bu hasmil, kone ngubi ngo u hasmi om ini maobowa karu lin ora hasming, kone kho mbes pange ngo tuwaklwaebe ora.*

* **4:18:** Ebe 2:12 * **4:19:** Kol 3:5 * **4:22:** Oro 8:13; Kol 3:9

²³ Pangeklem. Inim mbes khorob ngo bismi sao ora tuwabur ngubi tomb inin kone tangar wen pange ora u haklwaebe.*

²⁴ Mend di inim mbes hasmi ub tuwabur lemin ini tenaol ka tangar ubi ora haklwaebe. Ngub bubur lemin inim di Ngaor obum kone u haraok-lao ubi u hareklemine ub, inim di heneng was lome ubi kone dund se ebe komb bi ka tangar ora u haklwaebe.*

²⁵ Inim ngub bubur lemin tenaol mende bor kakla ko maobowaroklme ub di tuwaklwaebe ora. Inim di ora hendeyem ub nao Ngaoron sem baeben hambun Karas obu bomboron toklo non bi ora hayom ka. Ngub beyom ngao inim tenaol mende bor angal kao kaloklemi sao baeben heneng heneng was lowaebe.*

²⁶ Pangeklem. Inin kone bor ko turub bi ora mend ubuklao nda ub buklaol, inim khorob buklemi hondo ora haklwaebe. Mend di inim ko kang mend homoklemi tomb, inim ko ngub bao hom ha ubur nar anda nao bomben ke penar bu hebeklwaebe ora.*

²⁷ Aoh, inim khorob ngo hakl ub mend buklemil inin kone bor Seran hondaen ko ib sokl sao u mu obun tiriyao komb pae saoklaong, oborob hondo ora haklwaebe ka.

²⁸ Ini ngo haklon mendbor mbes paes nismi baebenom di ngubi tomb paes ko mende nao noklwaebe ora. Ngub inj, obum ngubi tomb obun mbib kongon ebe buklaol ora. Obum obun ki oram kongon oborob ora buklaol tomb obun osisao ebe ora uklaol, tenaol mendbor menjao

* 4:23: Oro 12:2

* 4:24: Kol 3:10

* 4:25: Kol 3:8-9

* 4:26:

Nje 1:19-20

nao wi burubur dam nao bin buruklemi baeben di ebe bisur bu kalaeb se ora haklao.*

²⁹ Mend di ini ngo haklon mondom inin ne bor hes di angal kho oran kang mend dera nao peben lowaebe ora. Ngub inj, inim tenaol mende bor oborob turi mao homa angal was bu haklwaebe. Ngub buklemi tomb mbinin kone bor oborob bimi sao was and sobur sub tibaen as ko haklemil, inim mbinin kone bor werek bu turi hom ha was haen lemi ora.*

³⁰ Pangeklem. Mabor Ngaorom ini bu muklao bao o pindib paklao ub bao hondo hareklemine ko, Ngaorom ini soweb bi habur obun Wesao Ebe Komb Bi ora nda njisao ora. Ngub bisaong inim Wesao Komb Bi aondao nda obun kone bor hem ko kho nao mao saklwaebe ora.*

³¹ Inim ngub nen sabobur lemin inim tenaol mendem mende bor mbes khorob bi on bao nen sab hakol bubur saongao mar hakol bimi nda ub di, tenaol mende bor ko penar bu ora homoklme nda ub di, tenaol mende bor ko hom ha was haroklme ub di, ko homobur angal aondao bu ora lome ub di, tenaol mende bor maobowa peb bu hondo ko bowes bimi ub di, kone kho ngubi baeben tuwaklwaebe ora.*

³² Ngub bubur lemin inim tenaol hambun bor sub oborob was ham ham bubur tenaol mendel kone u ora haklwaebe. Ngaorom Karason burim inin kone bor kho wisao o saongao nao mari kunakaesndis ub, inim ini hakl hakl mende bor khorob sao kang mend bi bi buklemi on di saon-

* **4:28:** 1 Tes 4:11
1:13-14; 1 Tes 5:19

* **4:29:** Ebe 5:4; Kol 3:8; Kol 4:6
* **4:31:** Kol 3:8

* **4:30:** Ebe

gao nao mar mar bi tuwaklwaebe ora.*

5

Naom bao bil was pobo haemin ora

¹ Nao haeme mbaoli hakl o, Ngaorom inil kone u ora hayaol ini obun isi wane ora hayem. Ngub hayem ngao inim hambun sao obum bu haraok-lao ub was bu haklwaebe ka.*

² Karas obum di ni nao heme bao haklwao ko nen sabo hem nao kisao ora. Ngub inj, obum nao hond aondao ora homo naol kone ubur nao bisur bu naon ne mana himisao ub, inim di tenaol mende bor hond homo kone ngubi was u haklwaebe ora. Karas obum Ngaoron angal hul nao haebur obum obun toklo Ngaor bor kao ebe ora pebe menger mabaorao haori sao kalisao ub, inim di menger bombor ngub was bu haklwaebe.*

³ Heneng ora nao Ngaoron sem ora hayom baebenom tenaolom paes pu pu bimi ub di, osisao heb homoklme ub di, kone bor kho dol hae sao on was nen sabo khorob ngub bimi sao baeben hambun sao di, mbinim ini ngo haklon mondom ngub bene ko nao kao beyaen oborob hondo ora haklwaebe.*

⁴ Mende di inim angal kho dol hae mbes min-ismi ubi nao monoklwaebe ora. Inim hes angal non bi di angal kho ngubi baeben oran kang ora di nao lowaebe ora. Inim angallaeb angal buklemi tomb di angal kho oran nao lowaebe ora.

* 4:32: Mat 6:14; Mat 18:22-35; Kol 3:12-13

* 5:1: Mat 5:48

* 5:2: Oro 14:15; Kal 2:20; NjuS 10:10

* 5:3: Kol 3:5

Angal kho khorob lome ngubi baeben inim nao kaeb se ora yao. Ngub inj, inim Ngaor bor was tengiyu ko kaoya kao ha haklwaebe buklemi ka.*

⁵ Heneng ora tenaol mendbor paes pu pu bu haroklme baeben di, kone kho dol hae ngubi on was nen sabo khorob bu haroklme baeben di, mbini ngub bimi baeben oran Karas hesa Ngaor kabom maomb bo haebe bor pokl buwaklemi ora. Mende di mbini tenaol mendbor tenaol menden osisao heb homoklme baebenom, osisao hambun sao mbinin kaoya lome sao men mao kora sao win lomel, mbini ngo baeben di ngub mbibim maeb ha maomb bo haebe bor pokl buwaklemi ko inim di ora hendeyem ka.*

⁶ Pangeklem. Tenaol mendborom ini maobowabur inim di khorob ngo sao baeben beklemin ko baehaemen angal menjao menjao lemi o pangobur, inim mbinim heneng lem ko nen sabobur ngo lemi ub buklemi oborob hondo ora haklwaebe. Aoh, kone ngubi Ngaorom tenaol mendbor obun angal nao pange hul haroklme baeben ko homo haraoklaol, mbini ke hondoklbur hayem ubi baebenom ora woroklme.*

⁷ Ngub yaong ini Ngaoron sem hayem baebenom, mbini tenaol khorob ngub bu haroklme Ngaorom ko homo haraoklao ngo baeben hesa tenaol sango ha maomunu nao haklwaebe ora.

⁸ Heneng ora inim mbes em hundur wi ngubi ora bor bao hasimndis o, ngubi tomb non Aorao

* 5:4: Ebe 4:29

* 5:5: 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5

* 5:6: Oro 1:18;

Kol 2:4; Kol 2:8

Aondaom ini obun sem mao habur ini ebe bao hae oral hareklemin kisao ora. Ngub bisaong inim di tenaol mendbor bao bi bor akol bu haroklme ubi ora haklwaebe.*

⁹ Bao ngom tenaolom kone ebe ora u oborob was bimi ub di, kone dund se ora woroklme ub di, tenaolom kakla nao ke heneng heneng was lome ub di, il ebe ngubi was sen lao ora.

¹⁰ Ngub biyaong inim Aorao Aondao obum tenaolom kone asub woroklme ub ora turi hemekleb ko oborob ora hondobur bu haklwaebe ora.*

¹¹ Inim ngub bubur lemin mbini tenaol mendbor khorob was bu habur em hundur wi bor haroklme baeben hesa tenaol sango nao haklwaebe ora. Ngub inj, kone kho khorob bimi kone ngubim il ebe nao soklao ko, inim tenaol hambunom henden muwalo haklwaebe ora.*

¹² Aoh, ngub buklemi o mbinim hambun sao khorob mupangobur bu haroklme sao baeben, naom angalom kaebe o sakl aondao ora poleyom ol nao kaeb se hayom ka.

¹³ Ngub beyom o tenaol mendbor bao bi bor haklemi baeben bor, bao ngo obum tenaolom hambun sao bu haroklme sao baeben ngo sao ngo sao beyem ko, bao hae oral panaem hina ora win ko oborob ora muwalaoklao, em hundur wi hambun sao mupango uklao ngo bor bao mao baklao hambun sao bao bil ora uklao.*

¹⁴ Ngub biyaol angal ngo ngub ke wiyao. Aol o ngubi tomb u paolel o pen teka ora

* 5:8: Njo 12:36; Ebe 2:11; Ebe 2:13; Kol 1:13; 1 Pit 2:9

* 5:10:

Oro 12:2 * 5:11: 2 Njo 10-11 * 5:13: Njo 3:20-21

Nje heme ora hael ngao
 Karasom nje bao mao baen ub nje pen teka ora
 ke wiyao.*

¹⁵ Nao haeme mbaoli hakl o, inim hambun sao
 buklemi sao di lemi sao di oborob hondo ora ko
 oborob was bu habur, inim tenaol mendbor kon
 nao wi awis baebenom bu haroklme nda ub nao
 bibaebe ora. Ngub inj, inim tenaol kone kikil bi
 kon wi mendborom oborob bu haroklme nda ub
 was bu haklwaebe ora.

¹⁶ Naom ngubi tomb bao khorob bam bam bin
 hayom ol, mabor inim oborob buklemi on kosu
 kang mend nao uklao ora. Ngub buklaong ngubi
 tomb ko kang ngo bao wi aeben anga tomb inim
 besao kon nao wibur, Ngaorom nensabeyao ub
 bukl buklemi sao baeben pen bibaebe ora.*

¹⁷ Heneng ora ngub buklaong inim besao kon
 u kone awis nao haklwaebe ora. Ngub inj, Aorao
 Aondaom inim beklemin ko nen sabeyao ub inim
 oborob mao bembera hondo ora haklwaebe.*

¹⁸ Mend di inim he soklme ib nobur he soklemi
 saom ini kho mao saklaong, inim he soklme ib
 nobur he so haklemi hondo ora haklwaebe. Ngub
 inj, inim Ngaoron Wesao ndam inin kone bor
 aondao bu honda haen ora haklwaebe.*

¹⁹ Ngub bubur lemin inim ini tenaol hambun
 kiril mba burubur inim Ngaoron mbuk waeb
 we lome on di, hor burubur we lome on di,
 Wesao Aondaom inin kone bor we tangar tangar
 buwaloklao ub di, inim we ngo baeben ham-
 bunon te uklao ub di oborob ora nen sabo kao
 kao bubur, inin ne bor di inin kone bor di hor

* 5:14: Oro 13:11

* 5:16: Kol 4:5

* 5:17: Oro 12:2; Kol 1:9

* 5:18: Luk 21:34

hambunon we ngo baeben Aorao Aondao bor kaoya kao ha was haklwaebe ora.*

²⁰ Aoh, inim inin kone bor kend bin haklemi tomb di sisab bin haklemi tomb di hor hambunon naon Aorao Aondao Njises Karasol hul ha habur, naon Ab Ngaor bor tengiyu ko kao kal ha was haklwaebe ora.*

Tenaol dobakl bor angal ngo wiyao o

²¹ Inim Karas ora hem ko obul hul ha hayem ub inim ini hakl hakl di mende men mbakl ke ke nao bibaebe ora. Ngub inj, inim dimb men korobur kang ndi nao mini ora men koro haklwaebe ora.*

²² Ini ten baeben o inim inin Aorao Aondaon angal hul nao hae oborob ora pangoklme nda ub, inin aolin angal di hul nao hae oborob ora pangoklwaebe ka.*

²³ Karas obu Ngaoron sem hambunon wesmbao ora hayao ub mbini aol baeben di tenon wesmbao ora hayem. Nao tenaol Ngaoron sem baeben hambun Karas obun toklo menger ora hayom. Ngub hayom ol Karas obum nao Ngaoron sem ngo baeben hambun bu muklbur hayao ora.*

²⁴ Ngaoron sem ngo baeben hambun Karas obum maeb ha maomb bo haen ora hayom. Ngub ora hayom ngao menger bombor ngub was mubur, ini ten baebenom di inin aolim lemi sao hor hor oborob ora pangobur, inin aolim ini maeb ha maomb bo haen ora haklwaebe.

²⁵ Ini aol baebenom di Karas obum ni bao was haklwao ko nen nao sabebur, obum Ngaoron sem

* 5:19: Kol 3:16

* 5:20: Kol 3:17

* 5:21: 1 Pit 5:5

* 5:22:

Kol 3:18; 1 Pit 3:1

* 5:23: 1 Kor 11:3; Ebe 1:22

baeben hond homo kone ubur naon ne mana himisao ub inim inin were hond homo kone u hawlwaebe ora.*

²⁶ Obum ngub bubur ib hesa obun angal kabom Ngaoron sem baebenon kone bor dol nao hae ebe kun pele oram, Ngaoron sem ebe komb bi ora haen ko dand bu kun peyaesao ora.*

²⁷ Karas obum Ngaoron sem ngo baebenon kone bor dol ha kul maongul di nao bi ebe ora birin lao. Heneng ora obum Ngaoron sem ngo baeben komb bi ora haen kisaol, Ngaoron sem ngo baebenom khorob menjao bin bao wa nao biyao ora.*

²⁸ Nim bombor ngo kakl ub menger mubur, ini aol baebenom di inin mbib inin toklo hem lome nda ub inin were baeben di hem ko kone u hawlwaebe ora. Nim ngo kakl ub aol mondom obun were hem ko kone u harob sin, obum obun toklo ora hem ko hond heme non bi soklao ora.

²⁹ Naom di ora hendeyom ub mondom mbinin mbib mbinin toklon saond bi nao haroklme ora. Ngub inj, Karasom Ngaoron sem baeben bor hambun sao maeb ha bisur bu haraoklao nda ub, tenaolom di mbinin toklo her so menjao nao bin ko oborob ora maeb habur ne di oborob ora no haroklme.

³⁰ Pangeklem. Nao Ngaoron sem baeben Karas obun toklon ki aongao daol el wil ngo sao hakl non bi ora hayom ka.*

³¹ Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao. Aol mondom obun am ab kab tuwabur

* **5:25:** Kal 1:4; Kol 3:19; 1 Pit 3:7 * **5:26:** Tat 3:5; NjuS 10:10

* **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 * **5:30:** 1 Kor 6:15; Ebe 1:22-23

Obun ten taol buklaol
 Obun were kab maomunu ora buruklebi tomb
 Mbibin toklo bombor non bi ora soklao
 ke wiyao ora.*

³² Angal mar ngo kise o obun kone aondao
 bu ora waoraoklao ub ora kisel, nim nen sobakl
 tomb non obum Karas hesa Ngaoron sem baeben
 hambun bor kab nen sabobur ora kise ko pangakl
 ka.*

³³ Ngub nen sobakl o obum bombor ngo kise
 ub was ngubi tomb ini bor di armend sisao ngub
 keyaong, njen mbib njen toklo hem kale ub njen
 were bor di hem ko kone wibi ora. Aoh, ngub
 buklemi tomb ini ten baebenom di inin aolin
 angal hul nao haebur, nao aolim hambun sao
 oborob was biyao ko kaoya angal was bibaebe
 ora.

6

*Nongnas baeben hesa ingi aorao kab bor angal
 ngo wiyao o*

¹ Ini nongnas baeben o, Aorao Aondaom ini
 inin am ab kabom maeb haen ko ini mbibi bor
 kalisaong, mbibim lebi sao hul nao hae pangokl-
 waebe ora. Heneng ora hul nao haroklme ngubi
 kone ebe dund se oborob ora bimi ub ora yao.*

² Mbuk waeb bor di ini nongnas baeben bor
 ngub ke wiyao.

Njen am ab kabom lebi sao hul nao haebe ora
 ke wiyaol, Ngaorom obun man hambun sao kisao
 nda darukl o bor angal hobao sao bombor ngo di
 haru ora kisaol, inin man ngom ke wiyao ub hul

* 5:31: Mat 19:5 * 5:32: Kao 19:7 * 6:1: Kol 3:20

nao hae bu harim sin, obum heneng ora buklwao kisao ub^{*}

³ ini penar bu nao heme oborob ha mae lu hungi so homoklme ub hemeklemin lao ora.

⁴ Mende di ini nongnason ingi aorao baeben o, inim inin nongnason kone bor kho mao sa, ko nao mao homaklwaebe ora. Ngub inj, inim mbini bor Aorao Aondaon man ebe nda kao kalobur oborob was bin ko maeb haklwaebe ora.^{*}

Kongon bimi hesa maomb bo haroklme aol kab bor angal wiyao o

⁵ Ini kongon bimi aol baeben o, inim inin kongon maomb bo haroklme aol baebenom bibaebe lemi sao hul nao hae oborob was bubur, inim sub mbini pakl hom mu sao was haklwaebe. Ngub bubur lemin inim inin maomb bo haroklme aolom kongon bibaebe lemi ub buklemin tomb, inim kone kab nao maribur ora bu haklwaebe. Aoh, inim Karason angal bib ebe nda hul nao hae oborob ora men hakol bu hayem ub inin kongon maomb bo haroklme aolom lemi sao di hul nao haklwaebe ora.^{*}

⁶ Pangeklem. Inim inin maomb bo haroklme aol ngo mbinin kongon baroklme aolom, nao kongon biyao aol ngom nao kongon oborob ora baraoklao ken ko mbinim hondoklemi tomb was oborob bubur, nao hondoklemi tomb inin kone peyao bor pen bu haklemi hondoklwaebe ora. Ngub inj, ini Karason kongon biyao aol hae non bubur, inim inin kone bor turi was homo Ngaorom nen sabeyao ub was bu haklwaebe ora.

^{*} 6:2: Mat 15:4 ^{*} 6:4: Kol 3:21 ^{*} 6:5: Kol 3:22-23; Tat 2:9-10;
1 Pit 2:18

⁷ Inim inin kone bor di ngub kongon hambun sao bu haklemi sao baeben turi hom ha was habur bu haklwaebe ora. Heneng ora inim kongon ngo aol henengon kongon ba hayem o, inin kone bor Aorao Aondaon kongon bu hae non bubur bu haklwaebe ora.

⁸ Inim di ora hendeyem ub tenaol mendbor sokl muklbur kongon bimi baeben di, tenaol mendbor sokl nao kaloklbur baehaemen kowan lome baeben di, mbinin kone bor turi was homobur kongon oborob was buklemi baeben o bor, Aorao Aondaom mbini bor sokl ebe tangar ubi mend kaloklao ora.*

⁹ Mende di ini inin kongon baroklme aol maomb bo haroklme aol o hakl o, inim inin kongon bimi aol baeben bor di bombor ngub oborob was bu haklwaebe ora. Inim inin kongon bimi aol baebenom ini pakl homo kongon buri palo bin ko, mbini taolu lu hondo ko bowes bimi nda ub nao bi tuwaklwaebe ora. Pangeklem. Aorao Aondao yu heben hayao o obu ini di inin kongon bimi aol baeben di ini hambunon maomb bo haraoklao aol aondao bombor ora hayao. Ngub hayaol obum tenaol homa dimb kab di, el wil kho ebe hae kab di ngo sao hakl hondobur nao sarbeklaong, inim inin kongon bimi aol baeben bor di oborob was bu haklwaebe ora.*

Karas tenaol baeben ami menger hayem o

¹⁰ Nim ini bor angal kang ngo ngub kao kowes bi ka. Inim Aorao Aondao obul hul ha saor peyo ora habur obun buri aondao ora wiyao om ini buri mao palaen ora haklwaebe.

* **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 * **6:9:** Oro 2:11; Kol 4:1

¹¹ Inim ngub bubur lemin Seranom sub ini maobala mupango khorob mao bakl buklaol ub di, inim ora buri palo men mbareklemin ub Ngaorom ini bor war himbi buri ora, ami semom saond bukbur maroklme sao menger ngo njerekle baeben maru ora haklwaebe.*

¹² Pangeklem. Nim ini bor ngo kakl ub non naom aol heneng hesa was inj saond bu kaloklmaol kakl ka. Ngub inj, naom mbini Seran kho semon wesao aondao yubu saohar bundur nan haeme baeben kab di saond bu kalo, mbini Seran sem maomb bo haroklme wesmbao aondao baeben kab di saond bu kalo, mbini em hundur wi bor haroklme semon maomb bo haroklme baeben kab di saond bu kaloklmao ora. Aoh, mbini Seran kang baebenon i bor ung mao baroklme aondao nda baeben kab di saond bu kalobur, naom mbini ngo baeben men mbaklbur saond bu kaloklmaol ora nim ini bor angal ngo kakl ka.*

¹³ Naom ngub bukmaong Ngaorom ini bor war himbi buri ora ngo taol bu njerekle baeben hambun mu maru ora haklwaebe. Ngub buklemi tomb mabor bao kho ngo bu pindib paklaol inin saond bim ini luklbur buklaol tomb, inim hul ha saor peyo ora habur inin saond bi ngo ora men mba, inim ngub hul ha saor peyo bao ha kimb was buklemi ora.

¹⁴ Ngub bukleming inin saond bi ngo men mba luklemi on ngub ora man man bibaebe. Inim heneng heneng was lemi angal o hak ler menger yaong, inim ngub hak men koro samo ora

* **6:11:** Oro 13:12; 2 Kor 10:4; Ebe 4:14

5:8-9

* **6:12:** Njo 14:30; 1 Pit

haklwaebe. Mende di inin kone dund se ebe ora uklemi ub inin kongbaon war himbi menger ora yaong, inin kongbao bor bu manga mba hae non bu ora haklwaebe.*

¹⁵ Mend di Ngaorom tenaol hambun mbinin kone bor sub tibaen as ko birin ko nen sabeyao ora. Ngub nen sabeyaol inim Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambun bor kao kalam akol bu haklemi ub inin aongao su menger yaong, inim aongao su sao bu mbae men koro haklwaebe.*

¹⁶ Inim Njisesol hul ha haklemi ub di inin saond war himbi non bi ora yaong, inim obul ngo hul ha haklemi ub war himbi sao maru haklwaebe. Inim war himbi ngo maru haklemi tomb, aol kho Seran ndam obun is de sendaol ne om ini biklao ub inin war himbi ngo maru haklemi ol lao hokl hakl pub buklaol ora.

¹⁷ Mend di Ngaorom ini bu misndis ub inin teng buri ora menger yaong, inim ngo saol hul ha, ha kimb was bubur inin wesmbaol teng buri menger ngo ndibi mbae non bu haklwaebe ora. Ngub bubur lemin Ngaoron angal di Wesao Tangar Aondao ndan sendaol men koro wiyaong, inim ngo di sendaol sao waeki ha was haklwaebe ora.*

¹⁸ Inim ngub bubur lemin Ngaorom ini bisur bin ko di inim obu bor kao kal ha was haklwaebe. Wesao Aondao ndam inin kone bor kao njuklao ub inim Ngaor bor hambun sao kao kal ha was habur, inim kang mend besao kon u nimil nao ti oborob hend ha was haklwaebe ora. Inim tenaol Ngaoron sem buruklemi baeben di bisur

* **6:14:** 1 Tes 5:8 * **6:15:** Oro 10:15 * **6:17:** 1 Tes 5:8; NjuS 4:12

bu Ngaor bor kao kal ha was haklwaebe.*

¹⁹ Pangeklem. Inim ni di bisur bu Ngaor bor lowaebe ora. Inim ni bisur bubur Ngaor bor ngo lemi o ngub nen sabobur lowaebe ka. Ngaorom ni bisur bu nao ne bor angal oborob ora kon lao tomb, nim pakl nao heme buri palobur angal bib hobao sao mupango wisao ngo tenaol angal ngo nao pangismi baeben hambunom pangen oborob ora kao kalo han, Ngaorom ni bisur bin ko nen sabobur lowaebe ora.*

²⁰ Heneng ora nim tenaol hambunom pangen angal bib hobao sao ngo kao kalo han ko Ngaorom ni bember peyo mao hasao ora. Ngub bisaol nim angal bib ngo tenaol hambunom pangen kao kalo haruklul, mbinim ni makl homobur kalabus mao palaesmi ora. Ngub bismi o nim ninao kongon buklwao sao angal bib hobao sao ngo tenaol hambunom pangen kao kaloklwao ub wiyao ora. Ngub wiyaol nim pakl nao heme buri palobur tenaol hambunom pangen kao kalo han, Ngaorom ni bisur bin ko nim ini bor ngon ora ngub Ngaor bor lowaebe kakl ka.*

Paolom bas ngo waeb bu kowes bisao o

²¹ Heneng ora aol Tikikas ke ngo obu di naon Karas haeme ora yaol, obu Aorao Aondaon kongon biyao aol ebe ora hae. Ngub yaol aol Tikikas ngo obu abo ngo ini hayem ol oboklao tomb, obum nim kongon bu haruklu ub di nao arman

* **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 * **6:19:** Bis 4:29; Kol 4:3-4;
2 Tes 3:1 * **6:20:** 2 Kor 5:20; Pilm 9

hambun sao ini hambunom pangeklemin kao njuklao ora.*

²² Nim aol Tikikas ngo obu ini hayem ol ngo eben kakl ub non ngub ora nen sabobur eben kakl. Aol ngo obum naom enjo ngo bor bu haroklmao sao baeben inim pangeklemin kao njuklao tomb, inin kone bor hul ha saor peyo ora hareklemin ko eben kakl ka.

²³ Nao haeme mbaoli hakl o, naon Ab Ngaor hesa Aorao Aondao Njises Karas kabom inin kone bor sub tibaen as ko hareklemin lebi ora. Mbibim ini hambunom tenaol mendel hond homo kone u hareklemin kobur, inim mbibil hul ha hareklemin lebi ora.

²⁴ Heneng ora ini tenaol ngo naon Aorao Aondao Njises Karasol kone wi hakol was bu haroklme baeben hambun bor, Ngaorom ini hond hom ha was habur bisur buklao ora.*

* **6:21:** Bis 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12 * **6:24:** 1 Pit 1:8

**Angal Heneng mbuk Ngaoran Angal Bib
Hobau Sao ngo wi o
The New Testament in the Angal Heneng Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angal Heneng long
Niugini**

copyright © 1978 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angal Heneng

Dialect: Waola

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

c8dd6c38-df9b-5879-8a56-970aaf6fa08b